

KRD.RPD.6/P.2023.1

Warszawa, 03.10.2023 r.

Opinia prawna w przedmiocie kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w świetle nowelizacji wprowadzonej na mocy ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest analiza przepisów odnoszących się do kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora ponoszonych przez osoby, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1672).

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2183), dalej jako: „PSW”;
2. Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.), dalej jako: „PWPSWiN”;
3. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.), dalej jako: „PSWiN”;
4. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1672), dalej jako: Ustawa o zmianie ustawy.

III. Analiza prawna

Zgodnie z art. 182 ust. 1 PSWiN, osoba, która ubiega się o nadanie stopnia doktora, wnosi opłatę za przeprowadzenie postępowania w tej sprawie. Ustanowiono więc ogólną zasadę odpłatności za postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora¹. Jednocześnie ustawodawca przewidział wyjątki od tej zasady. Stosownie do art. 182 ust. 4 PSWiN - opłaty nie pobiera się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym, lub instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która złożyła rozprawę doktorską przygotowaną w ramach kształcenia w szkole doktorskiej prowadzonej: 1) przez ten podmiot albo 2) przez ten podmiot wspólnie z innym podmiotem albo z innymi podmiotami, na podstawie art. 198 ust. 5. Przepis ten wszedł w życie z dniem 1 października 2023 r.

---

¹ Ł. Kierznowski [w:] *Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz*, Warszawa 2021, LEX, art. 182.

Przypomnieć należy, że zgodnie z brzmieniem przepisu sprzed 1 października 2023 r. opłaty nie pobierało się w uczelni, instytucie PAN, instytucie badawczym, instytucie międzynarodowym od osoby ubiegającej się o stopień doktora, która ukończyła kształcenie w szkole doktorskiej.

Stosownie natomiast do art. 179 ust. 9 PWPSWiN, do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w ustawie, o której mowa w art. 1, stosuje się odpowiednio przepis art. 182 ust. 4 tej ustawy.

W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta² z przepisów prawa dotychczas obowiązujących bezsprzecznie wynikało, że osoby, które rozpoczęły studia doktoranckie przez rokiem akademickim 2019/2020 i jednocześnie zakończyły tok kształcenia na studiach doktoranckich nie mogły zostać obciążone kosztami postępowania w sprawie nadania stopnia doktora bez względu na termin wszczęcia postępowania i obrony rozprawy doktorskiej. Opinia ta została poparta przez Rzecznika Praw Obywatelskich³ oraz Konferencję Akademickich Szkół Polskich⁴.

Jak wskazywano we wcześniejszej opinii problem interpretacyjny związany jest z pojęciem „osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w ustawie, o której mowa w art. 1”. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD pojęcie to rozumiane powinno być szeroko - zgodnie z jego literalnym brzmieniem. Są to więc nie tylko doktoranci obecnie kształcący się na studiach doktoranckich, ale również osoby, które ukończyły tok kształcenia doktoranckiego (uzyskały wszystkie zaliczenia wynikające z ramowego planu kształcenia), jednakże nie uzyskały stopnia doktora i zostały skreślone z listy uczestników studiów doktoranckich.

W tym zakresie należy podkreślić po raz kolejny pokreślić, że w PWPSWiN ustawodawca posługuje się również innym pojęciem tj. „doktoranci, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020” (np. art. 281 ust. 1 PWPSWiN). Biorąc pod uwagę reguły wykładni językowej nie sposób postawić znak równości pomiędzy „doktorantami, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020” a „osobami, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020”. Wydaje się, że rozróżnienie tych dwóch pojęć to przemyślany zabieg ustawodawcy. Przyjmując zatem paradygmat racjonalności ustawodawcy, będący fundamentem dogmatyki prawniczej można stwierdzić, że wskazany zabieg normatywny był celowy i świadomy, a u jego podstaw legła potrzeba przeciwdziałania tworzeniu niekorzystnych dysproporcji między uczestnikami studiów doktoranckich a doktorantami ze szkół doktorskich. Zwrócić uwagę należy także na

---

² Opinia prawna w przedmiocie kosztów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora z dnia 1 marca 2023 r., KR.D.RPD.1/P.2023.1.

³ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/doktoranci-odplatnosc-postepowanie-stopien-doktora-rektor-uwb-odpowiedz-mein> (dostęp 03.10.2023 r.).

⁴ Pismo Przewodniczącego KRASP z dnia 12 lipca 2023 r., KRASP/153/2023.

zakaz wykładni synonimicznej, w myśl, której w obrębie jednego aktu prawnego różnym pojęciom nie należy przypisywać tego samego znaczenia.

Wątpliwości na gruncie nowego stanu prawnego również związane są z „odpowiednim stosowaniem” art. 182 ust. 4 PSWiN. Wydaje się, że „odpowiednie stosowanie” w tym przypadku oznacza, że przepis ten należy zastosować z najmniejszą modyfikacją, która spełni cel przepisu odsyłającego. Taką modyfikacją jest zastąpienie złożenia rozprawy doktorską przygotowanej w ramach kształcenia w szkole doktorskiej prowadzonej: 1) przez ten podmiot albo 2) przez ten podmiot wspólnie z innym podmiotem albo z innymi podmiotami, na podstawie art. 198 ust. 5 – złożeniem rozprawy doktorskiej przygotowanej w ramach kształcenia na studiach doktoranckich prowadzonych przez uprawnioną jednostkę organizacyjną uczelni, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy lub międzynarodowy instytut naukowy.

Ustawodawca zdecydował się więc określić nieostre, jakim jest „złożenie rozprawy doktorskiej przygotowanej w ramach kształcenia w szkole doktorskiej”. Odnosząc ten przepis do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w PSWiN wskazać trzeba, że w ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD wystarczy wystąpienie **korelacji pomiędzy złożoną rozprawą doktorską a badaniami prowadzonymi w czasie trwania studiów doktoranckich**. Skoro bowiem przepis ten dotyczy także osób, które mogły zostać już skreślone z listy uczestników studiów doktoranckich to nie sposób przyjąć, że musi być to rozprawa doktorska złożona w czasie ich trwania. Argumentację tę wzmacnia fakt, że studia doktoranckie prowadzone na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy regulującej obszar szkolnictwa wyższego i nauki (PSW) kończyły się uzyskaniem kwalifikacji trzeciego stopnia (art. 2 ust. 1 pkt 10 PSW). Zdecydowana większość osób, które ukończyły tok kształcenia doktoranckiego (uzyskały wszystkie zaliczenia wynikające z ramowego planu kształcenia) spełni więc przesłankę umożliwiającą nieodpłatne przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Nie będzie ona jednak spełniona, gdy dana osoba kształciła się np. w ramach nauk prawnych, lecz złoży niezwiązaną z kształceniem na studiach doktoranckich rozprawę doktorską przygotowaną np. w ramach innej dyscypliny naukowej.

Przypomnieć należy także, że poza argumentacją *stricte* prawniczą warto też odnieść się do sytuacji faktycznej osób, które musiałyby ponieść koszty procedury awansowej. *De facto* w chwili złożenia wniosku o wyznaczenie promotora oraz gotowej rozprawy doktorskiej kandydat do stopnia doktora dopełnia wszelkich wymogów leżących po jego stronie zmierzających do nadania tego stopnia i nie ma wpływu na przebieg dalszej procedury. Z uwagi na to istnieje możliwość, iż z przyczyn niezawinionych po stronie doktoranta/kandydata musiałoby dojść do nadania stopnia doktora poza studiami doktoranckimi (w szczególności po wygaszeniu studiów doktoranckich). W takich przypadkach obciążanie ww. osób kosztami procedury awansowej byłoby działaniem wysoce niekorzystnym, a wręcz krzywdzącym, co z pewnością nie sprzyja tworzeniu optymalnych warunków kształcenia doktoranckiego i ubiegania się o stopień doktora.

Istotną zmianą w porównaniu do przepisów obowiązujących przed 1 października 2023 r. jest jednak fakt, że dana osoba będzie mogła nieodpłatnie przeprowadzić postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora tylko w podmiocie, w którym się kształci albo kształciła.

Jednocześnie wskazać trzeba, że stosownie do art. 28 Ustawy o zmianie ustawy - osoby, które wszczęły postępowanie w sprawie nadania stopnia naukowego doktora albo stopnia doktora w zakresie sztuki po ukończeniu kształcenia w szkole doktorskiej i nie uzyskały tego stopnia do dnia 1 października 2023 r. są zwolnione z opłat za przeprowadzenie tego postępowania na zasadach dotychczasowych. **W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD również w stosunku do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i wszczęły postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora przed 1 października 2023 r. powinno się stosować przepisy dotychczasowe.**

IV. Wnioski

1. Osoby, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i ubiegają się o nadanie stopnia doktora na zasadach określonych w PSWiN mogą nieodpłatnie przeprowadzić postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora w przypadku wystąpienia korelacji pomiędzy złożoną rozprawą doktorską a badaniami prowadzonymi w czasie trwania studiów doktoranckich.

2. Istotną zmianą w porównaniu do przepisów obowiązujących przed 1 października 2023 r. jest fakt, że dana osoba będzie mogła nieodpłatnie przeprowadzić postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora tylko w podmiocie, w którym się kształci albo kształciła.

3. W stosunku do osób, które rozpoczęły studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 i wszczęły postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora przed 1 października 2023 r. powinno się stosować przepisy dotychczasowe

Niniejsza opinia posiada walor doradczo-informacyjny, nie ma natomiast charakteru wiążącej wykładni prawa. Wyraża ona stanowisko Krajowej Reprezentacji Doktorantów, będącej ogólnopolskim przedstawicielem i wyrazicielem woli środowiska doktorantów oraz Rzecznika Praw Doktoranta stojącego na straży praw doktorantów.

Rzecznik Praw Doktoranta

Krajowej Reprezentacji Doktorantów

/-/

r.pr. Wojciech Kielbasiński